

VINGÅKERSDANSEN

1985

SÄVENS SEGERTÅG TILL SÖRMLAND

eller

HURUSOM PATRON ENEQVIST VISADE SIG VARA EN BLINDGÅNGARE

1. En dansmästares vedermödor

Under våren och försommaren nådens år 1859 samlade magister P A Säve i Visby sin närmaste vänkrets till upprepade dansövningar under ledning av en vida berömd, från huvudstaden inflyttad dansmästare, mästare Hans kallad. Anledningen härtill var, att från en avlägsen ort vid namn Vingåker inkommit en inbjudan till något som kallades "Vingåkersdansen". Denna skulle gå av stapeln vid Sävsta-holms slott och det segrande sällskapet kom att utropas till det bästa i hela riket! Visbyborgarna, som aldrig varit särskilt blyga av sig, beslöt genast att bege sig dit för att visa hur en slipsten skulle dras, som någon uttryckte sig.

Herrskapet Säve samlade alltså en lysande skara vänner omkring sig, eller vad tycks: Där sågs engelske konsuln, patron Eneqvist med maka, lektor Bergman med maka, så ock rådman Herlitz med maka liksom överstelöjtnanten Ihre, tillika direktör för Spritbolaget, med trolovad, unga fröken Löwenborg. Handlanden och mjölnaren Eneqvist (bror till patronen) fanns också med liksom handlarparet Hägg på Vika samt den väna fröken "Biondini" Eneqvist, som varit ända nere i Paris och bedårat fransoserna med sitt pianospel och förmodligen också med sitt blonda hårsvall.

Allt eftersom dansövningarna framskred kunde allt större smärta och förtvivlan utläsas i dansmästarens ansikte. De av Säven uppbadade vännerna hade uppenbara svårigheter att hålla ordning på alla turerna i polkan, att "trysa" med rätt fot i vals Mignon, att snurra vackert i schottisen och den vackra française lyckades man få att likna trängseln på Kräklingbo marknad. Det hela blev inte bättre av att Säven i ett anfall av sinnesförvirring inbjudit knallen Fagerlund att ingå i sällskapet, något som högeligen misshagade patronen Eneqvist. Tänka sig, knallen hade inte ens hört talas om polka, som ju var dansen på modet för tillfället!

Mästare Hans var dock inte den som gav slaget förlorat. Så småningom började faktiskt vissa framsteg skönjas i dansandet. Man dansade om inte alltid i takt, så i alla fall i baktakt! När dagen för avresan närmade sig hade sällskapet gjort sådana framsteg, att dansmästaren rentav började tala om att vinna tävlingen.

I stället kärvade det nu till sig på annat sätt. Ett rykte spreds, att Gotlandsbolagets skuta, som skulle föra Säven & Co till fastlandet, kanske inte skulle segla på ett tag. Man kunde inte komma överens om besättningens storlek på en annan av bolagets skutor. Därför hotade manskapet på flera skutor att stanna i land i protest. Förbålt! Det hela ordnade i alla fall upp sig lagom till utsatt avgångstid och skutan kom alltså iväg och danssällskapet med den.

2. Här komma de gutar!

Hela truppen for först förbi Kungl Huvudstaden för att hämta nya kläder, som man beställt för dyra pengar. Färden gick sedan vidare till Sörmland och Vingåker, där man inkvarterades ståndsmässigt på slottet Kjesäter, för all del inte i själva slottet, men i alla fall i en flygelbyggnad.

Nu hade mästare Hans gripits av en sådan tillförsikt, att han föreslog att man skulle börja sörmlandsbesöket med en segerfest redan första kvällen! Han hade nämligen haft extra bråttom till Vingåker och därför hunnit se ett par andra sällskap framföra sina program. Han verkade inte så värst imponerad av dessa. Det blev nu ett stoj och ett glam, dock under fullt värdiga former. Nå, man får kanske undanta den märkliga sällskapslek, som lektorsfrun och knallen roade sig med under en filt till de övrigas synbara förtjusning!

Så småningom lägrade sig dock friden över härbärgets och alla njöt en fridfull sömn efter resans strapatser. Nej, tydligen inte alla ändå! I gryningen återfanns nämligen rådman Herlitz vackra hustru Hedvig Hermanna på ett improviserat nattläger ute i en korridor, dit hon tydligen hade flytt undan det kvarnstensmuller, som spreds från mjölnaren Eneqvists paulun.

3. En minnesvärd förmiddag

Nästa dag inleddes tidigt med att pigan Petronella, som passade på att fylla år, firades med sång och spel och hurrarop, varefter hon rycktes ur sängen och på starka armar hissades i luften så gott sig göra lät med hänsyn till takhöjden. Se det var en upplevelse, som den blyga pigan säkert sent skulle glömma! Sedan var det dags att tillreda frukosten. Lektor Bergman gav i samband härmed prov på utomordentliga kunskaper i äggkokning och lovprisades högljutt för detta vid det gemensamma långbordet.

Fram på förmiddagen samlades man så för övning på något slags bollplan i närheten av logiet. Övningen ifråga fick genomföras utan patron Eneqvist. Denne, som alltid hade stora affärer på gång, måste nämligen just avresedagen redovisa någon transaktion med Kronan och skulle därför resa med en senare båtlägenhet. Som den fruntimmerskarl han var hade han också lyckats ordna fagert, kvinnligt sällskap på resan. En ung dam, Annika, som spelade flöjt som en ängel, skulle hjälpa Hans med dragharmonikan att spela till danserna. Denna unga dam hade alltså mer eller mindre övertalats av patronen att ta samma skuta som han. Något hade nu tydligen försenat paret, varför dansmästaren själv fick låtsas vara patronen under övningen.

Därpå for hela sällskapet in till tävlingsplatsen vid slottet Sävstaholm, där man skulle dansa på ett i hast utlagt brädgolv i parken. Ett sällskap, som kallades Grythyttans Polskegille framförde där sitt program. Till sin förvåning fann visbyborgarna, att detta sällskap bestod av simpelt folk i flanellskjortor, vadmalsbyxor, västar och slokhattar för att inte tala om fruntimmrens vardagliga kreaturer med förkläden och allt. Trots att man dansade sina polskor och annat nog så taktfast och hurtigt tycktes man ha så lagom roligt av ansiktsuttrycken att döma. Visbyborna enades snart om, att det inte skulle bli svårt att överträffa dessa enkla dansövningar!

4. Patronen är ute och seglar

Tidpunkten för gotlänningarnas uppträdande närmade sig nu hastigt utan att patronen och Annika med flöjten kommit till rätta. Dansmästaren och Säven blev allt mera nervösa och satte till sist igång att göra upp katastrofplaner. Sällskapet återvände till Kjesäter för att iföra sig sina nya bahytter, långrockar och andra ståndsmässiga klädespersedlar. Patron Eneqvist stod fortfarande inte att finna någonstans. Var i Herrans namn höll han hus?

Så meddelade äntligen hans bror mjölnaren med maka, att de på vägen mellan Sävstaholm och Kjesäter sett en skymt av patrons schäs, som dock färdades i motsatt riktning. En stund därefter anlände likväl till sist det efterlängttade paret till rätt adress. Av den något echaufferade patronens berättelse framgick, att han av någon anledning glömt namnet på härbärgets han skulle till. Han var dock säker på att samtliga Vingåkers invånare kände till visbybornas vistelseort och alltså skulle kunna visa honom till rätta. Väl framme fann han först till sin förtrytelse och sedan till sin förskräckelse, att detta tvärtom var en för alla väl förborgad hemlighet. Den gode patronen irrade på detta vis i en hel timme omkring som en riktig blindgångare! Han lyckades dock till sist finna någon som kunde visa honom tillrätta i grevens tid.

5. Segertåget börjar

Nu for man äntligen i samlad trupp ånyo in till Sävstaholm för att som man sade "ge järnet". Mäster Hans satte med några kärnfulla ord publiken in i handlingen och spelet kunde börja. Först intog två av Sävens pigor, Lippu och Pettan (Petronella!), scenen. De medförde en klädkorg med de mest onämbara klädesplagg, som de vek upp och vek ihop igen medan de stod och tjafsade om någon bodbetjänt, som gissade "ovitiga" gåtor på nätterna.

Medan de höll på som bäst släntrade knallen Fagerlund in och började liffra med Lippu, som snart oblygt visade honom ett strumpeband, som Fagerlund tydligen hade förärat henne vid något tidigare tillfälle. Han var då en rackare att ställa sig in hos kvinnfolken, den knallen, det var ju vida bekant.

De fick nu inte vara ifred så länge, för plötsligt uppenbarade sig Säven och schasade förtretad iväg pigorna in till hushållsbestyren. Säven och Fagerlund, som var gamla bekanta, diskuterade nu en stund dels uppteckning av gamla visor, dels likheter mellan omelett och pannkaka, varefter Säven bjöd in knallen till den fest han skulle ha på kvällen. Det visade sig nu, att Fagerlund fortfarande inte visste vad polka var för något! Den obarmhärtige Säven stack då helt rätt en polkabeskrivning i handen på knallen och uppmanade honom att läsa på. Den stackars Fagerlund försökte läsa sig till polkaturerna så gott det gick, men det hela slutade med att han hoppade på ett ben som en klucksjuk tupp, varpå han lommade iväg för att få hjälp av pigorna, allt under folkets jubel.

Sedan ställde dansmästaren in ett fönster på två ben vid scenkanten: Så markerades, att man nu förflyttade sig från Säves bakgård till salongen, där festen tog sin början med polka i tio turer, varav man dock bara lärt sig sju! Vilken oemotståndlig syn, dessa sköna damer i överdådiga toaletter och dessa stiliga herrar i färgglada långrockar, kravatter och krås! De andra tävlande lagen i sina enkla kläder tittade skamsna på bakom trädstammar och buskar. Så skulle en slipsten verkligen dras. Vad gjorde det sen att lektorskan Bergman trasslade in snörkängorna i kjolfällan och spred litet oro i dansringen? Platt intet.

Säven, den sluge filuren, spelade nu ut ett riktigt trumfkort. Han lät i danspausen en av pigorna gå runt och bjuda på "sprattelvatten" från en bricka, förmodligen för att få sina av naturen något tröga vänner att bli mera spontana i dansandet.

Men vad nu? In travade två källingar hemifrån stan och började helt ogenerat kommentera danssällskapets göranden och låtanden! Häggen på Vika höll på att slå runt. Det var ju hans första hustru Frida och så Jenny, som han hade "tjangsat" med i sin avlägsna ungdom! Hur i all sin dar hade de kommit hit?

De båda fruntimren tultade äntligen åt sidan och gömde sig bakom det ensamma fönstret, där de fortsatte att tissla och tassla och peka finger åt skådespelet, som fortsatte för fullt. Ingenting kunde längre stoppa Säven. Han var i sitt esse och dirigerade sina styrkor som den värste major under glada tillrop från patron Eneqvist. Denne dansade vals Mignon med Anna Margareta Hägg med sån inlevelse, att den stackars handlarfrun blev rakt pustfull och fick piggas upp med bröstsocker av sin Axel, som alltid medförde en strut i innerfickan.

Den följande schottisen gick som på räls och sen var det dags för höjdpunkten: Française! Säven var nu i kanonform, mustaschen riktigt fladdrade när han ropade ut turererna och svajsade runt med "Biondini", som drog alla herrars blickar till sig till övriga damers förtrytelse.

När programmet nu var slut och de dansande par om par stegade fram för att niga och bocka för publiken, blev Frida vid fönstret så till sig, att hon tog sig för att med hög röst ropa ut namnen på alla paren för åskådarna. Till och med pigorna ropades fram och minsann presenterade hon inte Jenny och sig själv också av bara farten. Bifallsåskorna dånade ikapp med riktig åska på avstånd.

6. Festligt och svettigt värre

Sällskapet drog sig nu tillbaka till sitt logi för att ladda upp för den fest, som vingåkersborna skulle ställa till med på kvällen. Den skulle gå av stapeln i något slags danspaviljong i utkanten av samhället. Visbyborna, som trott att man skulle klä sig fina i väst och knäbyxor resp kjol samt ullstrumpor, fann väl där till sin förvåning, att man på fastlandet tydligen inte hade några som helst krav på klädseln. De övriga gästerna var nämligen klädda precis hur som behagar. Spritdirektören Ihre med trolovad, som rest ifrån sina finkläder, sken dock upp och kände sig som hemma i mängden. Nåväl, musikanterna spelade som gudar, så de flesta tog tillfället i akt och dansade så sulorna glödde och det riktigt kokade under finvästarna.

7. En ny minnesvärd förmiddag

Efter en ny natts stärkande sömn, som för övrigt den hänsynsfulle mjölnaren avnjöt i enskildhet i övre våningens sällskapsrum, var det så dags för nästa fö-

delsedagshyllning. Musikmästare Hans gnuggade än en gång den värsta sömnen ur ögonen och spände på sig dragharmonikan för att ackompanjera det glada följets vackra hyllningssånger, som nu tillägnades dansmästarens hustru Gunilla. Hon förärades ett stort fång syrener, som hennes omtänksamme make smugit omkring i ottan och samlat ihop i omgivningarna. Synbart förtjust blev även hon hissad med sedvanlig inlevelse.

Efter frukosten kallade så dansmästaren till ännu en övning på bollplanen. Saken var den, att vingåkersborna på lördagskvällen meddelat, att tre sällskap hade dansat så bra, att man ville se dem en gång till på söndagen. Först där- efter skulle det vinnande sällskapet utses. Mäster Hans framhöll nu vikten av att dansa i ring när det skulle vara ring och på linje när det skulle vara lin- je! Han uppmanade även Säven, Fagerlund och Eneqvist att ropa ut sina tokighe- ter med så hög röst, att publiken säkert skulle höra dem. De som styrde och ställde med dansen hade nämligen kommit på den lysande idén, att placera pub- liken och det trägolv man skulle dansa på på söndagen på ömse sidor om en rejäl ankdamm. Fiffigt!

8. Segertåget fortsätter

Det hade bestämts, att visbyborgarna skulle i elden först av alla på söndagen. Man var kanske något gripna av stundens allvar, men man genomförde sitt program med den äran även denna gång. Säven och Fagerlund pratade ännu mera pannkaka, kanske, och Jenny och Frida hakade på igen. Danserna gick skapligt och ingen plumsade ner i ankdammen.

Därefter drog man sig tillbaka för att titta på "Folkslaget", vilka visade sig vara en massa stockholmare utklädda till skördefolk. Samma simpla kläder även här även om en och annan gjort sig till och tagit på en röd väst åtminstone. Program- met bestod av aderton sätt att flytta skördefolket från ena sidan av dansgolvet till den andra och så tillbaka igen, alltmedan en yngling (i röd väst) tramsade med två pigor om vem han skulle följa hem. Man dansade och sjöng i alla fall så bra, att ett visst tvivel om den förut så självklara utgången av tävlingen nu började spridas i visbyleden.

Så skulle grythyttborna i elden igen, men gutarna fann det mera givande, att gå på krogen och äta under tiden. Därefter följde en stunds orolig väntan på den slutliga domen, varunder dansmästaren och hans hustru och -hör och häpna- även patronen företedde synbara tecken på nervositet. Till och med rådmän Herlitz måste ha varit gripna av stundens allvar, ty han hördes inte på en hel halvtimme klämma fram någon av de lustifikationerna han eljest brukade förnöja sin omgivning med.

Men bara lugn! Nu ropades äntligen Grythyttans Polskegille fram för att motta tredjepriset. Andrapristagarna kallades så fram: Folkslaget! Allteftersom visby- borna nu kom på, att de måste ha fått förstapriset steg jublet mot skyn bakom skådebanan, där man väntade på sin tur. Alla började dunka varandra i ryggen och skina som solar och till och med dansmästaren såg riktigt nöjd ut!

Äntligen kallades de vinnande gutarna upp på trägolvet för att hyllas av folk- massorna. Dansmästaren själv motades självfallet fram för att mottaga priset, en stilig upplaga i glas av det berömda sävstaholmsäpplet, som ju har sitt ursprung just på slottets ägor. De annars så värdiga visbyborgarna tappade nu plötsligt all värdighet och rusade fram till mäster Hans och hivade honom upprepade gånger mot skyn. Efter viss tvekan avstod man dock från att på knallens förslag förpassa honom ner i ankdammen.

9. Åter till den grå vardagen

Sedan den värsta uppståndelsen så småningom lagt sig återvände truppen efter väl förrättat värv för sista gången till Kjesäter, där man hastigt och lustigt förvandlades till jäktade nutidsmänniskor av 1985 års modell enligt rollistan på nästa sida. Alla fick bråttom att anträda återfärden i första hand till Nynäs- hamn, dock efter vederbörlig städning av det fina logiet/vandrarhemmet. Mest bråttom hade Bertil, som för att riktigt vinna tid lade undan sina bilnycklar på

ett så säkert ställe, att det tog minst en halvtimme av allt ivrigare letande och svärande att finna dem igen. Under tiden gav Hans Erlandsson telefonledes radio och press på Gotland detaljerade order om hur man i ord och text och bild skulle referera den unika prestationen för de nyhetstörstande gotlänningarna. Efter en sensationsfri hemfärd per bil och båt kunde de hemvändande mästerdansarna på måndagsmorgonen höra Hans Burell intervjuas i Radio Gotland om den stora bedriften, varefter den grå vardagen åter tog vid.

10. Rollistan

Dansmästaren Hans	Hans Burell
Annika med flöjten	Annika Björkegren
Musikmästaren Hans	Hans Hansson
P A Säve, magister och senare doktor	Henry Larsson
Hustrun Anna Lovisa f Holmström	Kerstin Larsson
Lars Niklas Eneqvist, patron och konsul	Hans Erlandsson
Hustrun Johanna Jacobina Hermanna f Cramér	Ing-Marie Almborg
Gabriel Jacob Herlitz, rådmän	Georg Denstedt
Hustrun Hedvig Hermanna f Cramér	Anna-Maria Hoff-Denstedt
Carl Johan Bergman, lektor	Kjäll Sönnergren
Hustrun Maria Jacobina	Maigun Sönnergren
Per Fredrik Ihre, överstelöjtnant	Göran Blomgren
Trolovad Anna Wendla Löwenborg	Helén Blomgren
Oskar Eberhard Eneqvist, handlande, mjölnare	Olle Larsson
Hustrun Anna Margareta Matilda f Ihre	Britt Larsson
Axel Hägg, handlande	Seved Hoffman
Hustrun Anna Margareta f Lindström	Kerstin Sjögren
Eugenia Matilda Eneqvist, "Biondini"	Monica Lundqvist
Fagerlund, knalle	Bertil Almborg
Eippu, piga	Eva Hägg
Petronella, piga	Lotta Lingvall
Frida, källing	Ingrid Hoffman
Jenny, källing	Eva Hägg
Supportrar och resällskap	Gunilla Burell
	Margareta Pettersson
	Eva Sillén
	Therese Almborg
	Markus Almborg
	Anders Blomgren

Med glädje, stolthet och tacksamhet

Axel Hägg på Vika alias

